

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	19
1. Εισαγωγή	29
1.1 Η Κρίση του 2010 και η «Μεγάλη Καθίζηση» της Οικονομίας	30
1.1.1 Τα Προφανή Αίτια της Κρίσης	31
1.1.2 Η «Μεγάλη Καθίζηση» της Ελληνικής Οικονομίας . .	32
1.1.3 Κύκλοι Αποσταθεροποίησης και Ατελέσφορης Προσαρμογής	33
1.1.4 Η Βαθύτερη Ανάγνωση της Κρίσης	33
1.2 Η Ελληνική Οικονομία μετά την Ένταξη στην ΕΕ	34
1.2.1 Ο Κύκλος της Οικονομικής Αποσταθεροποίησης . . .	35
1.2.2 Ο Κύκλος της Ονομαστικής Σύγκλισης και της Ατελέσφορης Προσαρμογής	36
1.2.3 Η Ένταξη στην Ευρωζώνη και ο Κύκλος της Οικονομικής Ευφορίας	40
1.2.4 Η Κρίση του 2010 και ο Κύκλος της «Μεγάλης Καθίζησης»	42
1.3 Οι Θεσμικές Αδυναμίες και Ασυμμετρίες της Ευρωζώνης	44
1.4 Η Πανδημία και οι Οικονομικές Επιπτώσεις της	45
1.5 Μακροοικονομικές Ανισορροπίες, Θεσμικές Αδυναμίες και Διαρθρωτικές Στρεβλώσεις της Ελληνικής Οικονομίας	47
1.5.1 Μακροοικονομικές και Δημοσιονομικές Ανισορροπίες	48
1.5.2 Οι Αγορές Αγαθών και Υπηρεσιών	50
1.5.3 Η Αγορά Εργασίας και οι Συλλογικές Διαπραγματεύσεις	50

1.5.4	Το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα	51
1.5.5	Η Δημόσια Διοίκηση και ο Δημόσιος Τομέας	53
1.5.6	Το Φορολογικό και Προνοιακό Σύστημα	53
1.5.7	Το Εκπαιδευτικό Σύστημα	54
1.6	Η Οικονομία και το Πολιτικό Σύστημα	55
1.7	Προϋποθέσεις για την Ανάκαμψη της Ελληνικής Οικονομίας	56
2.	Από την Ευρωπαϊκή Νομισματική Συνεργασία στη Ζώνη του Ευρώ	59
2.1	Το Διεθνές Νομισματικό Σύστημα και οι Συναλλαγματικές Ισοτιμίες	60
2.1.1	Ανοικτές και Κλειστές Οικονομίες	61
2.1.2	Το Διεθνές Νομισματικό Σύστημα	61
2.1.3	Το Τρίλημμα των Ανοικτών Οικονομιών	63
2.1.4	Τα Υπέρ και τα Κατά Σταθερών και Κυμαινόμενων Ισοτιμιών	64
2.1.5	Ο Διμεταλλισμός και ο Διεθνής Κανόνας Χρυσού	65
2.1.6	Η Περίοδος του Μεσοπολέμου και το Bretton Woods	67
2.1.7	Το Τρέχον Διεθνές Νομισματικό Σύστημα	68
2.2	Η ΕΕ από το Bretton Woods στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα	69
2.2.1	Το Σύστημα του Bretton Woods και η ΕΕ	70
2.2.2	Το «Φίδι»	72
2.2.3	Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα	73
2.3	Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα στη Δεκαετία του 1980	75
2.4	Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και η Πορεία προς το Ευρώ	80
2.4.1	Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση	81
2.4.2	Οι Κρίσεις του 1992 και του 1993	82
2.4.3	Το Τρίτο Στάδιο της Πορείας προς το Ευρώ	84
2.5	Συμπεράσματα	84

3. Η Ελληνική Οικονομία πριν και μετά το Ευρώ	86
3.1 Η Ελληνική Οικονομία στη Μεταπολεμική Περίοδο	88
3.1.1 Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ και Ρυθμοί Οικονομικής Μεγέθυνσης	89
3.1.2 Ο Πληθωρισμός	92
3.1.3 Το Ποσοστό Ανεργίας	93
3.1.4 Το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	95
3.2 Η Ένταξη στην ΕΕ και οι Κύκλοι της Οικονομικής Πολιτικής	97
3.3 Η Πρόωρη Ένταξη στην Ευρωζώνη και η Μεγάλη Κρίση	105
3.3.1 Η Δημοσιονομική Πολιτική και το Δίλημμα του Mundell μεταξύ Εσωτερικής και Εξωτερικής Ισορροπίας	105
3.3.2 Δυσκαμφίες της Δημοσιονομικής Πολιτικής και «Αυτόματοι Σταθεροποιητές»	107
3.3.3 Οι Επιπτώσεις της Μείωσης των Πραγματικών Επιτοκίων	108
3.3.4 Η Διεθνής Ανταγωνιστικότητα και το Εξωτερικό Ισοζύγιο	110
3.4 Γιατί η Ελλάδα Πρέπει να Παραμείνει στην Ευρωζώνη	112
3.5 Συμπεράσματα	113
4. Πολιτική και Οικονομία στην Ελλάδα	118
4.1 Πολιτική και Οικονομία μετά τον Εμφύλιο	120
4.1.1 Το Μετεμφυλιακό Καθεστώς και η Οικονομική Ανασυγκρότηση	121
4.1.2 Η Στρατηγική της Οικονομικής Ανάπτυξης	123
4.1.3 Από τη Δημοκρατία στη Δικτατορία	126
4.1.4 Θετικά και Αρνητικά της Ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας	127
4.2 Η Σημασία της Μεταπολίτευσης	128
4.3 Πολιτική και Οικονομία μετά τη Μεταπολίτευση	132
4.3.1 Η Αποκατάσταση της Δημοκρατίας και η Ένταξη στην ΕΕ	132
4.3.2 Η «Αλλαγή» και η Οικονομική Αποσταθεροποίηση	134

4.3.3	Το Πολιτικό Υπόβαθρο της Ατελέσφορης Προσαρμογής	136
4.3.4	Ένταξη στο Ευρώ, Οικονομική Ευφορία και Πολιτικός Εφησυχασμός	137
4.3.5	Η «Μεγάλη Καθίζηση» και οι Πολιτικές Επιπτώσεις της	139
4.4	Συμπεράσματα	141
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Εθνικές Εκλογές, Κυβερνήσεις και Πρωθυπουργοί, 1974-2019		145
5.	Από τη Μεταπολίτευση στην Ευρωπαϊκή Ένωση	147
5.1	Η Μεταπολίτευση του 1974	148
5.2	Η Πορεία της Ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση	149
5.3	Η Ελληνική Οικονομία στην Προενταξιακή Περίοδο	150
5.4	Συμπεράσματα	152
6.	Από την Ένταξη στην Αποσταθεροποίηση	153
6.1	Ο Στασιμοπληθωρισμός	154
6.2	Η Αποσταθεροποίηση των Δημόσιων Οικονομικών	159
6.3	Ο Φαύλος Κύκλος Μισθών, Τιμών και Υποτιμήσεων	162
6.3.1	Ο Φαύλος Κύκλος Μισθών και Τιμών	163
6.3.2	Ο Ρόλος της Συναλλαγματικής Πολιτικής	165
6.3.3	Υποτιμήσεις και Διεθνής Ανταγωνιστικότητα	166
6.3.4	Διολίσθηση και Πληθωρισμός στη Δεκαετία του 1980	170
6.4	Οι Στρεβλώσεις του Κρατισμού	173
6.5	Οι Μεταβιβάσεις από την ΕΕ	175
6.6	Συμπεράσματα	176
7.	Ονομαστική «Σύγκλιση» και Ατελέσφορη Προσαρμογή	177
7.1	Αλλαγή Πορείας και Προσπάθειες Προσαρμογής	178
7.2	Τα Ελληνικά Προγράμματα Σύγκλισης, 1993-1999	179
7.3	Οι Κύριες Μακροοικονομικές Εξελίξεις στη Δεκαετία του 1990	182
7.4	Η Ατελέσφορη Δημοσιονομική Προσαρμογή	186

7.5	Νομισματική Πολιτική και Αποκλιμάκωση του Πληθωρισμού	192
7.5.1	Η Πολιτική της «Σκληρής Δραχμής»	192
7.5.2	Η Επιδείνωση της Διεθνούς Ανταγωνιστικότητας . . .	194
7.5.3	Η Απελευθέρωση του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος	196
7.5.4	Η Πτώση των Επιτοκίων και οι Επιπτώσεις της	196
7.5.5	Η «Φούσκα» του Χρηματιστηρίου	197
7.6	Οι Ρηχές Διαρθρωτικές Μεταρρυθμίσεις	200
7.6.1	Αξιοποίηση των Πόρων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ.	200
7.6.2	Επιχορηγήσεις Ιδιωτικών Επενδύσεων	201
7.6.3	Μεταρρυθμίσεις στη Λειτουργία των ΔΕΚΟ και Ιδιωτικοποιήσεις	201
7.6.4	Εκπαίδευση και Κατάρτιση	203
7.6.5	Ενίσχυση Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων	203
7.7	Συμπεράσματα	204
8.	Η Οικονομική Ευφορία μετά το Ευρώ	206
8.1	Οι Μακροοικονομικές Επιπτώσεις της Ένταξης	208
8.2	Δημοσιονομικές Εξελίξεις μετά την Ένταξη	213
8.2.1	Η Δημοσιονομική Χαλάρωση (2000-2004)	215
8.2.2	Η Ήπια Δημοσιονομική Προσαρμογή (2005-2006) . . .	215
8.2.3	Η Διεθνής Κρίση και η Δημοσιονομική Επιδείνωση (2007-2009)	216
8.3	Επιτόκια, Πραγματικοί Μισθοί και Χρηματοπιστωτική Έκρηξη	219
8.3.1	Μείωση Επιτοκίων και Χρηματοπιστωτική Έκρηξη . . .	220
8.3.2	Πραγματικοί Μισθοί και Μείωση Διεθνούς Ανταγωνιστικότητας	222
8.3.3	Οι Περιορισμοί της Δημοσιονομικής Πολιτικής	222
8.4	Από την Ευφορία στην Κρίση	223
8.5	Συμπεράσματα	225
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Δημιουργική Λογιστική και Αναθεωρήσεις Δημοσιονομικών Στοιχείων.	227

9. Η Κρίση Χρέους και η «Μεγάλη Καθίζηση»	231
9.1 Από τις Αγορές στον Μηχανισμό Στήριξης	233
9.2 Οι Κρίσεις Εξωτερικού Χρέους και οι Συνέπειές τους . .	236
9.3 Τα Μνημόνια και τα Προγράμματα Προσαρμογής	239
9.4 Οι Πολιτικές Συνέπειες των Προγραμμάτων Προσαρμογής	243
9.5 Μακροοικονομικές Συνέπειες και το Κόστος της Κρίσης	247
9.6 Η Δημοσιονομική Προσαρμογή στην Περίοδο της Κρίσης	251
9.7 Η Εσωτερική Υποτίμηση και η Διεθνής Ανταγωνιστικότητα	255
9.8 Η Χρηματοπιστωτική Ασφυξία και η Επιδείνωση της Ύφεσης	258
9.9 Συμπεράσματα	261
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: Το Πρώτο Μνημόνιο	262
10. Πολιτικοί Θεσμοί και Δημοσιονομικές Εξελίξεις	284
10.1 Μια Σύνοψη των Δημοσιονομικών Εξελίξεων, 1975-2019 . .	287
10.2 Κίνητρα για Συσσώρευση Δημόσιου Χρέους	293
10.3 Κίνητρα για Αναβολή της Δημοσιονομικής Προσαρμογής	295
10.3.1 Αναδιανεμητικές Επιπτώσεις της Δημοσιονομικής Προσαρμογής	296
10.3.2 Υποδείγματα του Διάμεσου Ψηφοφόρου	297
10.3.3 Υποδείγματα Πολέμου Φθοράς	297
10.3.4 Υποδείγματα Οργανωμένων Μειοψηφιών	300
10.3.5 Υποδείγματα Ατομικής Αβεβαιότητας	300
10.4 Εκλογές, Κομματικές Διαφορές και Δημόσιο Χρέος	301
10.5 Η Σημασία των Δεσμευτικών Δημοσιονομικών Θεσμών . . .	305
10.6 Συμπεράσματα	307
11. Νομισματικοί Θεσμοί, Πληθωρισμός και Αδυναμίες της Ευρωζώνης	308
11.1 Η Εξέλιξη των Νομισματικών Θεσμών στην Ελλάδα	309
11.2 Χρηματοδότηση Δημοσίου, Νομισματική Πολιτική και Πληθωρισμός	311

11.2.1	Οι Σύγχρονες Θεωρίες του Πληθωρισμού	311
11.2.2	Πώς Μπορεί να Αντιμετωπιστεί ο Πληθωρισμός . . .	314
11.2.3	Δημοσιονομικές Προϋποθέσεις για Χαμηλό Πληθωρισμό	315
11.3	Η Σχέση μεταξύ Νομισματικής και Συναλλαγματικής Πολιτικής	316
11.4	Η Ένταξη στην Ευρωζώνη και ο Πληθωρισμός στην Ελλάδα	318
11.5	Η Δημιουργία του Ευρώ και η Οικονομία της Ευρωζώνης	320
11.5.1	Μακροοικονομική Ευφορία	323
11.5.2	Εξωτερικές Ανισοροπίες μεταξύ Πυρήνα και Περιφέρειας	324
11.5.3	Χρηματοπιστωτικές Ανισοροπίες	327
11.6	Από την Ελληνική Κρίση στην Κρίση της Ευρωζώνης . . .	328
11.7	Διάρθρωση και Θεσμικές Αδυναμίες της Ευρωζώνης . . .	333
11.7.1	Η Ευρωζώνη ως Βέλτιστη Νομισματική Περιοχή . . .	333
11.7.2	Οι Διαφορές μεταξύ του Πυρήνα και της Περιφέρειας	339
11.7.3	Οι Αδυναμίες των Μηχανισμών Διαχείρισης Κρίσεων	341
11.8	Συμπεράσματα	344
12.	Διαρθρωτικές και Θεσμικές Αδυναμίες της Ελληνικής Οικονομίας	345
12.1	Θεσμοί και Οικονομική Ανάπτυξη	348
12.1.1	Θεσμοί, Κίνητρα και Οικονομική Ανάπτυξη	349
12.1.2	Συμμετοχικοί και Εξορυκτικοί Θεσμοί	351
12.1.3	Η Ποιότητα των Θεσμών και οι Οικονομικές Επιδόσεις	352
12.2	Στρεβλώσεις των Αγορών Αγαθών και Υπηρεσιών	354
12.2.1	Κύριες Στρεβλώσεις των Αγορών Αγαθών και Υπηρεσιών	354
12.2.2	Οι Κλάδοι Παραγωγής Διεθνώς Εμπορεύσιμων Προϊόντων	355
12.3	Η Αγορά Εργασίας	357

12.3.1	Η Αγορά Εργασίας στην Ελλάδα	358
12.3.2	Προστασία Απασχόλησης, Ευελιξία, μη Μισθολογικό Κόστος	359
12.3.3	Οι Συλλογικές Διαπραγματεύσεις και οι Επιπτώσεις τους	360
12.3.4	Επιπτώσεις από την Εισοδηματική Πολιτική στο Δημόσιο	365
12.4	Τραπεζικό και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα	366
12.5	Ο Δημόσιος Τομέας	368
12.6	Φορολογικό Σύστημα και Κράτος Πρόνοιας	371
12.6.1	Το Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα	371
12.6.2	Το Κράτος Πρόνοιας και η Διανομή του Εισοδήματος	375
12.7	Το Εκπαιδευτικό Σύστημα	376
12.8	Οικονομικοί και Πολιτικοί Θεσμοί στην Ελλάδα	378
12.9	Συμπεράσματα	380
13.	Προϋποθέσεις για την Ανάκαμψη	381
13.1	Τα Πολιτικά και Θεσμικά Αίτια της Κρίσης του 2010	381
13.2	Τα Προγράμματα Προσαρμογής και η Μεγάλη Καθίζηση	383
13.3	Η Πανδημία και η Νέα Οικονομική Κρίση	387
13.3.1	Η Πανδημία και οι Μεσοχρόνιες Προοπτικές της Οικονομίας	387
13.3.2	Το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της ΕΕ	390
13.3.3	Η Πανδημία και το Δημόσιο Χρέος	391
13.4	Ένα Νέο Μείγμα Πολιτικής για την Ανάκαμψη	395
13.4.1	Οικονομικές και Διαρθρωτικές Μεταρρυθμίσεις	396
13.4.2	Η Ανάγκη Πολιτικής Συναίνεσης	398
13.4.3	Συνέχεια, Συνέπεια και Αξιοπιστία	399
13.5	Μεταρρυθμίσεις στη Δομή και τη Λειτουργία της Ευρωζώνης	400
13.5.1	Η Μάχη των Εθνικών Συμφερόντων και η Μάχη των Ιδεών	402
13.5.2	Οι Προτάσεις των «14 Οικονομολόγων»	403

13.5.3	Ανάγκη για έναν Επαρκή Κοινό Προϋπολογισμό της Ευρωζώνης	404
13.5.4	Να Αναγνωριστεί η ΕΚΤ ως Δανειστής Ύστατης Προσφυγής	405
13.5.5	Η ΕΚΤ και το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας	406
13.6	Συμπεράσματα	407
	<i>Βιβλιογραφία</i>	<i>411</i>
	<i>Βιογραφικό Συγγραφέα</i>	<i>433</i>